

סימן סא

שיפוע בית בזמן אבילות

אלא אמר רב אשי: שאני אבילות חדשה מאבילות ישנה, ושאני אבילות דרבים מאבילות דיחיד.

ופירש רש"י (ד"ה אלא):

דתשעה באב היא אבילות ישנה ואבילות דרבים, הילכך קילא.

ולכן מותר לארס בתשעה באב, ואסור באבילות דיחיד. ולפי זה בנין ונטיעה, שאסורים בשבוע שחל בו תשעה באב, אסורים באבילות דיחיד מק"ו. אלא שעדיין קשה מכיבוס, מדוע אסור בתשעה באב ומותר באבילות דיחיד? ובתוס' (ד"ה שאני) הקשו כן על רש"י. ור"ת חולק על רש"י ומחלק בין אירוסין לבין משא ומתן, ואלו דבריו:

שאני בין אבילות חדשה, שאסור ליארס, לפי שבחדשה יש להחמיר מבישנה. משא"כ באבילות ישנה, ובאבילות דרבים יש להחמיר טפי לענין משא ומתן מאבילות דיחיד. דמשא ומתן, שהוא דבר של פרהסיא, אם יעסקו בפרקמטיא כל היום, יבואו ויאמרו שאין חוששין להתאבל על ירושלים.

ולא דמי לאירוסין, שאין אלא שנה אחת...

וא"כ הוא הדין בבנין ונטיעה – שהם בפרהסיא – יש לומר שדינם כמשא ומתן, שהחמירו בו באבילות דרבים והקלו באבילות דיחיד.

נמצא איפוא, שבעיה זו שהעלינו תלויה במחלוקת רש"י ור"ת: לר"ת מותר לבנות ולנטוע באבילות דיחיד, ולרש"י אולי אסור.

ב. בנין ונטיעה שאינם של שמחה

והנה התוס' (יבמות מ"ג ע"א ד"ה מלישא) פירשו שבאיסור בנין ונטיעה הכונה היא לבניינים של שמחה, כגון בית חתנות ואבורנקי של מלכים. ועיין ביאור הגר"א (או"ח סי' תקנ"א סעי' ב' ד"ה או בנין) שכתב שיש בדבר מחלוקת בין הר"ן והרא"ש: לדעת הר"ן (לר"ף תענית ה' ע"ב ד"ה

ראשי פרקים

שאלה

- א. בנין של שמחה באבילות דיחיד
- ב. בנין ונטיעה שאינם של שמחה תשובה מסקנות

* שאלה *

אדם שהוא אבל על אביו ואמו, נמצא באמצע שיפוע בית, אליו הוא היה אמור לעבור בקרוב. האם מותר לו להמשיך בשיפוע, לסיים את הצביעה והסיוד ולעבור לבית החדש בתוך י"ב חודש?

א. בנין של שמחה באבילות דיחיד

ראשית כל יש לשאול: האם אבל מותר בבנין של שמחה?

נאמר במשנה במסכת תענית (כ"ו ע"א):

שבת שחזר תשנה באב בתוכה – אסור לספור ולכבס...

על כך נאמר בגמרא (יבמות מ"ג ע"א):

ותניא: קודם הזמן הזה העם מונעטין בעסקיהם מלישא ומליתן, מלבנות ולנטוע, ומארסין אבל לא כונסין, ואין עושין סעודת אירוסין.

ושם רצה רב חסדא ללמוד מזה בק"ו, שמותר לאלמנה להתארס בתוך ל' יום לפטירתו של בעלה, ואמר:

ומה במקום שאסור לכבס, מותר ליארס; מקום שמותר לכבס, אינו דין שמותר ליארסו.

ופירש רש"י (ד"ה מקום) שבתוך ל' מותר בכיבוס. וא"כ מצינו שימי ה"שלושים" קלים יותר מאשר ימי האבל של חודש אב. ומסקנת הגמרא (שם ע"ב) היא:

* אדר ב' תש"ל.

לכאורה ללמוד ק"ו מבגד חדש, שאסור ללבוש במשך כל השנה הראשונה (שו"ע י"ד סי' שפ"ט סעי' ג' בהג"ה). וא"כ ק"ו לבית חדש, שאסור. מיהו יש סברא לומר שבגד שעל גופו חמור יותר. שכן השמחה על לבוש חדש גדולה יותר, ואולי משום שהלבוש צמוד לגופו. ואכן לא מצינו איסור מפורש לאבל להיכנס לבית חדש. וכנראה לא גזרו אלא בבגד.

ואפילו אם תמצי לומר שבית דינו כבגד, יש לומר שאשתו ובניו לא צריכים לחוש לכך, והם רשאים לעבור ולהשתמש בבית במשך מספר ימים. ומכיון שאז הבית לא יהיה חדש, יהיה מותר גם לו לעבור. וצ"ע.

וכעין זה מצינו לענין בגד חדש, שאם לבש אותו אדם אחר במשך כמה ימים – מותר אצ"כ לאבל ללבושו. (כך כתב בבאר הגולה, סי' שפ"ט אות י"ז, בשם הכלבו). ויש לומר שהוא הדין בבית חדש, שאם אחרים ישתמשו בבית זמן מסויים, יהיה מותר לאבל להיכנס לבית. אמנם הכלבו מצריך שנים או שלושה ימים, ולא די במשך זמן סימלי של מספר דקות. ואכן בבגד, לאחר שנלבש מספר ימים, מסתיימת תחושת ההתחדשות. וזאת מפני שהוא כבר מתלכלך, מתכבס ונפגם. מה שאין כן בבית, שהוא חדש גם לאחר זמן ארוך יותר. ולכאורה יהיה צריך להמתין לפחות מספר שבועות, עד שהקירות יתלכלכו או יישרטו קצת, ויורגש שהבית משומש. אולם מאחר שלא מצינו שגזרו על בית חדש, אין אנו יכולים לחדש גזירות חדשות מדעתנו. ורק בגלל תחושת השמחה שיש לאדם בבית חדש, אנו ממליצים שלא ייכנס ראשון לבית, אלא שקודם ייכנסו לשם בני ביתו, ורק לאחר יומיים-שלושה ייכנס הוא.

אבורוקי) לאו דווקא בנין ונטיעה של שמחה, אלא כל דבר שהוא לנוי, אסור. וכן כל בנין שאין צריך לו, רק להרווחה בעלמא – אסור. ומקורו מהירושלמי (תענית פ"ד ה"ט), שם נאמר:

אמר ר' יהושע בן לוי: הדין דאת אמר, בבנין של שמחה: אבל אם היה כותלו גוהה, סותרו ובתנהו. כלומר, כל שכותלו אינו גוהה – בנין של שמחה הוא, ואסור. ומשמע שרק דבר שהוא נחוץ מאד מותר, וכל שאינו נחוץ כל כך – אסור. אך הרא"ש (תענית פ"א סי' כ"א) פירש שאפילו בנין של שמחה, אם היה גוהה – מותר. אך בנין רגיל, אע"פ שאינו גוהה – מותר. ומשמע שלדעתו רק בנין של שמחה אסור, ולהרווחה שרי. וכך פסק בשו"ע (או"ח סי' תקנ"א סעי' ב').

תשובה

יש כאן איפוא כמה שיטות:
א. לדעת ר"ת מותר לגמרי אפילו בנין של שמחה ממש.
ב. ייתכן שגם לדעת רש"י בנין מותר.
ג. הלכה כדעת הרא"ש, שדווקא בנין של שמחה אסור, אך לא כל בנין של הרווחה. ולכן נראה לענ"ד להתיר את המשך הבניה, וכן צביעה וסיוד הכרחיים, אך לא לצבוע צביעה מבריקה, ולא להגזים בקישוטים וכדו'. ואע"פ שאין ראייה לדבר – זכר לדבר ממה שפסקו הרמב"ם (הל' תעניות פ"ה ה"ב) והשו"ע (סי' תק"ס סעי' א') שאין בונים בנין מסוייד ומכוייר כבנייני המלכים. אמנם להלכה קיי"ל שאם משאיר אמה על אמה מותר, אך לאבל יש להמליץ שיעשה כדעת הרמב"ם והשו"ע. וזה מותר אפילו בתוך ה"שלושים". אולם באשר לעבור לגור שם, יש